

רועי כהן

שׁוֹת בַּעֲנֵי יוֹן סֵרוּב פְּקוּדָה
הַנּוֹגֶדֶת אֶת הַדָּת

לכבוד הרב הגאון הרב ישראלי שליט"א

שלום וברכה

נתבקשתי לכתוב מאמר בענין "סרוב פקודה" בכלל.
וברצוני לשאול את כבודו-לאור הכתוב ברמב"ם בפ"ג
מהלכות מלכים הלכ' ח-ט ולאור האמור במשפט כהן עמ'
של"ז "שכל שמנהיג את האומה דן הוא במשפטי המלוכה".
נראה לכאורה שלענין סירוב פקודה הנוגדת את הדת
מותר לסרב. אולם כל זה במצוה האישית לאדם
כמו שבת, אך במצוה של ישוב הארץ שאותה הפרט יכול
לקיים בכל חלקי ארץ ישראל ואילו השליטה על כל חלקי
הארץ מוטלת על הממשלה, הממשלה יכולה לסבור שמותר
לפנות חלקים מא"י בתמורה לשלום, בטענה של פקוח נפש
וכמו שפסק הרב עובדיה יוסף. ולפי זה מקום לשיקול
לחייל הפשוט לא יהיה שיקול דעת הלכתי בנושא ואין
לו לסרב לפקודה.

כמו כן שייך גם העניין של "לא תעמוד על דם רעך"
שהרי נראה שבפינוי בסיסים מחלקי א"י מפקירים את
התושבים שם, ואפשר לומר שהוא שייך גם לכל חייל
וחייל באופן פרטי ואז אולי יש מקום לסרב (או לפחות
יש מקום לשיקול דעת רלוונטי). מכיון שהדברים מועלים
על הכתב נתבקשתי ע"י רבותי לנהוג במשנה זהירות
בנושא כה חשוב ועדין ולהיועץ בדעת גדולים.

בציפיה לגאולה שלמה קרובה
רועי כהן
ישיבת הגולן-חיספין.

תשובת הרה"ג שאול ישראלי שליט"א

יום א' לסדר אשר תשים לפניכם תשנ"ד ירושת"ו

שלום וברכה

בתשובה לשאלתך

דבר ברור שבאשר לויתור על חלקי א"י והפקדת ישובי
ישראל על תושביהם בחבלי יש"ע זה אינו באחריות

הפרטית של כל חייל כי של הממשלה המנהלת העניינים וצה"ל ובעיקר ראשיו הנשמעים ומקבלים עליהם ביצוע דבר שמעולם לא הוקם למטרה מעין זו.

ברם אין שליח לדבר עבירה, והחיילים המבצעים זאת בפועל הם השלוחים העושים זאת, ועל כן האחריות מוטלת עליהם כדין כל שליח המבצע, אמנם בשליחות, אולם הלא דבר שהוא עבירה, שהשולחים זוממים והשליח מבצע, אמנם יכול להיות שהוא ייחשב אנוס אם יוחלט שאין בדבר מגדר פיקוח נפש שאז יש חיוב לסרב מלמלא זאת כשם שמי שמאיימים עליו שאם לא ימית את פלוני יהרגוהו שעל זה אמרינון שחייב מדין מאי חזית דדמא דידך סומק טפי וכו' אך גם מבחינה זו לא ייחשב אנוס אלא א"כ יודיע למפקד במפורש שהוא עושה זאת לא מפני שהוא חייב למלא פקודה, כי פקודה שלא כדין אינה פקודה אלא גזירה, והוא עושה זאת בתור אונס מחמת הגזירה, שמאיימים עליו בעונש אם לא יעשנה.

ברם, במקרה דנן, שלפי הכרעת רוב רבני הארץ הוא סכנת נפשות ממש ומי שהזכרת אינו אלא יחיד שלא נשמע לדעת גדולים וטובים ולוקח על עצמו אחריות נוראה לשפיכות הדמים שכבר קרתה ולפי המוחש לא תפסק אם ח"ו תהיה נסיגה אלא תגבר יותר ויותר, על כן יש כאן שיקול של חיוב להמנע משום גרם של פיקוח נפש, ובזה הסברנו במקום אחר שאין נפקא מינא אם אחד רודף להרוג חברו ע"י גרמא או הריגה ישירה, דין רודף עליו בכל גווני, ומצוה להורגו כדי למנוע ממנו גרם הריגה של חברו. וכזה הוא המקרה שלפנינו. על כן גם מבחינה זו יש שיקול, ועליו להמנע גם אם יהיה כרוך הדבר בעונש.

בברכת הארץ והעם בשלימותם
הרב שאול ישראלי

תשובת הרב שלמה אבינר שליט"א

לרועי כהן שלום

בהחלט יש מקום לחלק בין מצוה המוטלת על הפרט לבין מצוה המוטלת על הכלל, ולא מפני שהממשלה רשאית לסבור כרבנים שמוותר להפקיר חלקים של ארץ ישראל, כי זו טעות גמורה, ולו חשבו כן לא היו לוחמים מלחמת השחרור, שאז הוחלט שיש למסור את הנפש על כל חלק של ארץ ישראל, ולכן לו סברו שאין למסור את הנפש, לא היתה מדינה, ולא היתה ממשלה, ולכן לא שייך שהממשלה תסבור דעה, שהיא היפך יסוד קיומה. אלא החילוק הוא

מפני סיבה אחרת, שכבוש הארץ הוא מצוה המוטלת על הכלל כמובן, כי אין היחיד יכול לסדר ירושת ארץ ישראל, אלא רק יכול לקיים מצות עליה לארץ, קניית אדמות בארץ ישראל ובנין ארץ ישראל, אך אינו יכול לקיים רבונות לאומית על ארץ ישראל, ורק כאשר הכלל רוצה, אז היחיד מצווה להצטרף, אך אם אין הכלל רוצה, אז ממילא היחיד מופקע, ואע"פ שזהו עוון גדול בידי הכלל, מעין חטא המרגלים, שהרי המרגלים פחדו מבעיות בטחוניות והניאו את לב האומה, מכל מקום היחיד מופקע מן המצוה, כי מה יוכל לעשות לבדו.

כמובן, חובה על כל יחיד לעשות כל מה שביכולתו כדי למנוע את הבגידה הלאומית הנוראה הזאת, שהיא גם פשע מוסרי כלפי היהודים שגרים שם, גם פשע לאומי של בגידה, גם פשע בטחוני של גרימת סכנה, גם פשע הלכתי של עבירה על "לא תחנם", גם פשע נגד דרך ה' שהחליט לעשות ישועה לעמו. אך אם היחיד עשה כל מה שביכולתו ולא הצליח, כבר לא מוטל הדבר עליו, והוא גם מחוץ ליכולתו, שאפילו לו יצוייר שהיחיד יאמר: 'לא אפנה ישוב או בסיס', או 'לא אתפנה מישוב או בסיס, אפילו תהרגוני', הרי לא יועיל כלום, ואם כי יש מקרים שאמרו "יהרג ואל יעבור", אך מעולם לא אמרו "יהרג וגם יעבור", והרי כאן גם יעבור, כיון שהיחיד לא יוכל למנוע פינוי, ואם כי יש לחלק בין פנוי מחנה צבאי, שלא שייך בו המימד של התישבות, שהרי הצבא הוא זרוע הממשלה, ואם אין שלטון ממילא אין צבא, לעומת התושבים, שגם אם אין שלטון בכל זאת, יש מצוה לשבת בארץ ולישב את הארץ, מכל מקום באופן כללי, כאשר הכלל אינו רוצה לקיים את המצוה לחרפתנו ולסכנתנו, והיחיד עשה כל מה שיכול כדי למנוע, הרי אין זו עבירה שמוטלת עליו, אלא על הכלל כולו.

וכאן נאמר, שכמובן כל הדיון של סירוב פקודה של היחיד, הוא דיון משני, כאילו הבעיה הראשית אינה שחלקי ארץ ישראל ימסרו לאויב, גם כל האסונות הנמשכים מכך, אלא הבעיה היא מה יעשה היחיד כדי להציל את טהרת נפשו, אם כי טהרת נפש היחיד היא ודאי דבר חשוב אך הצלת טהרת נפש האומה הוא דבר יותר חשוב לאין ערוך. אך אם בכל זאת היחיד שואל מה עליו לעשות, זהו סוג של שאלות שצריכות שיקול רב, בגלל המרחק בין ההלכה התאורטית הנצחית המוחלטת, ובין ההוראה המציאותית המעשית, שחייבת להתחשב בגורמים של השעה, כמו כל הוראה הלכתית, ובמיוחד בהלכות צבור.

בברכה
שלמה אבינר